

Istorinė atmintis mūsų genuose

Laima VINCĖ

Laima Vincė - žymi išeivijos rašytoja, dramaturgė, poetė ir literatūros vertėja, du kartus gavusi prestižinę Fulbright'o stipendiją, įvertinta *National Endowment for the Arts* premija. Lietuvoje L. Vincė yra praleidusi aštuonerius metus, atvykdama gyventi ir dirbti 1988-1989, 1995-1997 ir 2007-2011 metais. Iki šiol ji yra išleidusi trilogiją „Lenin's Head on a Platter“ („Lenino galva ant padėklo“), „The Snake in the Vodka Bottle“ ir „Journey into the Backwaters of the Heart“. 2017 m. pasirodė jos romanas apie tris lietuvių moterų kartas „This is Not My Sky“.

Kelios mintys apie mano lietuvišką tapatybę Nepriklausomybės šimtmečio, kurio šventime nedalyvavau, proga.

Lietuvos Respublikos ambasadorė Kinijoje manęs atsiprašė ir aš priimu jos atsiprašymą visa širdimi. Ambasados darbuotojai teigė man specialiai nesiuntę pakvietimo į Lietuvos šimtmečio šventę Pekine, nes manė, kad aš taip efektyviai sugaudau visus pranešimus apie lietuviškus renginius kinų socialiniame tinkle *WeChat*, jog net nepagalvojo, kad šį kartą pranešimas praslys pro mano akis nepastebėtas. Juk kiekviename jų parengtame lietuvių pasirodyme aš lig šiol dalyvavau. Suprantu, kad juos užgriuvo daugybė darbų rengiant šventę. Jie dirbo nuoširdžiai. Nepykstu ant jų, nors iš pradžių buvau labai užgauta ir – taip, pykau. Dabar rašau ne tam, kad norėčiau ką nors kaltinti arba išpliekti. Noriu tik pasidalinti su lietuviais draugais tuo, ką supratau apie savo lietuvišką tapatybę, nes daug kas iš mūsų išeivių blaškomės, nesuprasdami iki galo, kas mes esame ir kuriam kraštui priklausome. Lietuvos šimtmetis mus verčia susimąstyti.

Esu dėkinga, kad ta žinutė praslydo pro mano ekraną nepastebėta ir kad nebuvau pakviesta elektroniniu paštu (juk esu dirbantis žmogus, pokalbių internetu gal neseku, bet paštą tai pasižiūriu kasdien), nes tai, kad nebuvau pakviesta į Lietuvos šimtmetį, mane privertė giliai susimąstyti apie savo lietuvišką tapatybę, apie Lietuvą. Antraip to, ką atradau per tas dienas savo sieloje, nebūčiau atradusi.

Buvau įskaudinta ne dėl savęs, kad pražiopsojau didžiausią šimtmečio „balių“,

nes, galų gale, ką tai reiškia – nueiti į prabangų viešbutį ir pasimėgauti vyno taurele ir lietuviško sūrio gabalėliu. Giliai įsiskaudinau dėl savo senelio, diplomato egzilyje, ambasadoriaus Aniceto Simučio ir dėl savo močiutės Janinos Čiurlytės Simutienės, dėl savo prosenelio Jurgio Čiurlio, kuris tarnavo Lietuvos transporto ministerijoje per pirmąją Nepriklausomybę, ir dėl visų, kurių prisiminimus išverčiau, kurių istorijas užrašiau, kurie tebegyvena mano atmintyje, tie žmonės, kurie kentėjo, mirė dėl Lietuvos laisvės. Aš būčiau juos tyliai savo sieloje prisiminusi apsupta savo tautiečių, būčiau tyliai jiems pasakiusi pašnibždom: „Štai, mes tai padarėme, visa tauta kartu, Lietuva jau laisva...“

Ambasadorius Anicetas Simutis sveikina atvykusius karo pabėgėlius.

Įsivaizdavau, kad, paminėdama kartu su kitais lietuviais Lietuvos šimtmetį, padėčiau jiems pažvelgti į tai, iš kur jie iškeliavo, ir pajusti gilią laimę, kad mes, Lietuvos žmonės, turime galimybę gyventi, dirbti, tarnauti laisvai Lietuvai.

Mane netikėtai užplūdo tiek jausmų, daugiausiai liūdesio. Kelias dienas, ką bedaryčiau, apsiverkdavau. Verkiau dėl Dalios Grinkevičiūtės, kurios Sibiro prisiminimus verčiau prisiglaudusi prie radiatoriaus Vilniaus universiteto bibliotekoje 1989 metais. Tada pirmą kartą suvokiau, ką mūsų žmonės iškentėjo Sibire. Verkiau dėl Jono Kadžionio ir jo žmonos Malvinos – du vaikai, vos dvidešimties, išėjo į mišką, kai jų šeimos buvo ištemtos. Malvina pagimdė kūdikį gruodžio mėnesį po žeme, slėpdamasi kartu su Jonu bunkeryje. Teko tą kūdikį atiduoti ir tik po daugelio metų susirasti, vėliau, kai jau buvo iškentėję sunkių darbų lagerius Permėje ir Kazachstane. Verkiau dėl Nijolės Sadūnaitės, dėl Juozo Lukšos, kuris grįžo į mirtį, dėl visų mokytojų, kurie išėjo į miškus, dėl jų mokinių, dėl studentų, dėl jaunimo, dėl tų mažų žmonių, kurie mirė, niekieno nežinomi, tamsią valandą, žiauriai iškankinti, nes tikėjo, kad vieną dieną teisybė bus sugrąžinta ir Lietuva vėl bus laisva.

Anicetas Simutis ir Aleksandras Solženycinas

Esu Amerikos lietuvė. Rašau lietuviškai su klaidom. Kalbu su akcentu. Vienas poetas apie mane kartą sakė užsieniečiui: „Jinai negali būti lietuvė, nes per daug

šypsosi.“ Gal lietuviams Lietuvoje atrodo, kad išeiviams buvo lengviau okupacijos metu. Juk turėjome visus kapitalizmo turtus ir galimybes, kurių jie troško. Bet turėjome ir ilgesį, perduotą per tėvus, senelius, išeivijos dipukų visuomenę, galų gale, per genus.

Užaugau Amerikoje kalbėdama angliškai šeimoje, mokykloje. Persimesdavau tik keliais buitiškais žodžiais lietuviškai su savo dipuku tėvu, kai jis pareidavo vakarais iš darbo. Būdama paauglė pasiryžau išmokti lietuvių kalbą, išvažiavau į Vasario 16-osios gimnaziją. Iškeliavau ieškoti savo lietuviškos tapatybės už geležinės uždangos 1988 metais. Nebuvo lengva. Buvau viena su savo mėlynu pasu visiškai svetimoje šalyje, nors ta šalis, kaip ir buvau mokinta, mano tikrieji namai. Mano mama mane išleido, suprato, palaikė.

Džiaugiuosi, kad tai išgyvenau, dalyvavau Sąjūdžio mitinguose, pajutau tą laikmetį, nors sunkiai susirgau plaučių uždegimu ir šešias savaitės išgulėjau sovietinėje ligoninėje be vaistų – juk netoleruoju penicilino, o tais laikais Lietuvoje kitokių antibiotikų nebuvo. Gulėjau ligoninėje ir tik laukiau, kol pasveiksiu, kad galėčiau vėl grįžti į demonstracijas gatvėse už Lietuvos laisvę.

Tai, ką aš jaučiu, jaučia tūkstančiai Lietuvos išeivių, net tie, kurie lietuviškai nemoka. Meilę Lietuvai, kokia ji bebūtų, jautėme ir jaučiame. Taip, galime pykti ant valdžios, visur įžiūrėti neteisybę, bet Lietuva, jos siela, visai tai, kas amžina, lieka mūsų. Tai yra neapčiuopiamas dalykas.

Niekam nesu šito papasakojusi, o dabar štai paskelbsiu viešai. Būdama dar moksleivė, kai nieko tikrai nežinojau nei apie partizanus, nei kad moterys ir merginos dalyvavo rezistencijoje, nei apie bunkerius, net lietuviškai kalbėti nemokėjau, susapnavau tokį sapną. Toks sapnas retai duodamas, absoliučiai tikras, tikresnis negu gyvenimas. Sapnavau, kad kartu su būriu merginų persigandusios bėgam per pušyną. O mus vejasi kareivis. Tada sustojam ir viena mergina atidaro tokias duris žemėje, ir skubėdamos visos šokam į tokį rūšį. Laukiame tamsoje, po žeme. Jaučiame artėjantį siaubą. Tada durys atsiveria, prasiveržia šviesa. Įšoka kareivis. Pavieniui jis tvarkingai iš eilės kiekvieną merginą nušauna, taikliai į galvą. O tada prieina prie manęs. Man šauna tiesai į veidą ir viskas baigiasi.

Aš negalėjau žinoti, kad taip iš tikrųjų įvyko daugeliui rezistencijos metu. Bet aš tai išgyvenau sapne. Kas tai reiškia? Man atrodo, kad mūsų istorinė atmintis glūdi

mūsų genuose užkoduota. Ir kaip toli mes bebėgtumėm, net iki pačios Kinijos, toji tautos atmintis mus vejasi. Ir galų gale pagauna.

Ketverius metus rinkau moterų partizanių, ryšininkų istorijas. Jaunos merginos aukojė savo gyvybę dėl Lietuvos laisvės. Tos istorijos tapo mano knyga „Journey into the Backwaters of the Heart“. O paskui visa tai išsakiau savo romane „This is Not My Sky“.

Atrodo, kad visą savo gyvenimą ieškau to sapno reikšmės. Vis tebebėgu per tą pušyną.

Anicetas ir Janina Simučiai

Neturėjau progos savo senelių atsivesti su savim į šimtmečio šventę. Bet dabar supratau, kad gal to ir nereikėjo. Šią vasarą, kai grįšiu į Lietuvą, nueisiu prie jų kapo Antakalnio kapinėse, uždegsiu žvakutes ir tyliai ramiai pabūsiu su jais. Jiems pasakysiu: „Jūs išgyvenote, Jūs sulaukėte Lietuvos laisvės. Atėjome. Ilsėkitės ramybėje Lietuvos žemelėje.“ Ir to užteks.

Nuotraukos istorija: Šiandien, kai Lietuvoje ir visur pasaulyje, kur tik yra lietuvių, švenčiame Lietuvos laisvės šimtmetį, norėčiau prisiminti savo senelius, ambasadorių Anicetą Simutį ir Janiną Čiurlytę Simutienę. Jie visą savo gyvenimą aukojė, siekdami Lietuvos nepriklausomybės, ir, ačiū Dievui, jos sulaukė. Čia mano senelių vestuvinė nuotrauka, daryta 1936 m. Po vestuvių jie iš karto išvyko į JAV, bet ne kaip imigrantai, o tarnauti Užsienio reikalų ministerijoje. Namo grįžti galėjo tik 1992 m.

Straipsnis spausdintas žurnalo „Pasaulio lietuvis“ 2018 m. gegužės mėn. numeryje 5/567.

Mielai pasidalysime žurnale skelbiamais tekstais ir nuotraukomis, tik prašome nurodyti informacijos šaltinį ir autorius.

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

